

Informatienota

Datum collegevergadering	: 21 oktober 2025
Registratienummer	: GZDGWB1980552/2136348
Portefeuillehouder	: Jan de Geus
Bijlage(n)	: Bijlage 1 – Brief samenhangend pakket (2247043) Bijlage 2 – Brandbrief VNG Asielbeleid (2247042)
Onderwerp:	: Stand van zaken omtrent de asielketen, opvang van statushouders en de opvang van Oekraïense ontheemden in de gemeente West Betuwe.

Onderwerp

Stand van zaken omtrent de asielketen, opvang van statushouders en de opvang van Oekraïense ontheemden in de gemeente West Betuwe.

Kennisnemen van

1. De stand van zaken rondom de asielketen, de opvang van statushouders en de opvang van Oekraïense ontheemden en de stand van zaken rondom de uitvoering van de Spreidingswet.
2. De brief over een samenhangend pakket met beoogde maatregelen van het kabinet aan de Tweede Kamer (bijlage 1) en de brief van de VNG omtrent het Asielbeleid aan het kabinet (bijlage 2).
3. De overweging om, gezien de beperkte bestuurlijke periode van de huidige gemeenteraad en omdat een dergelijke oriëntatie de bestuurlijke periode overstijgt en mede gezien de bestuurlijke situatie in Den Haag, een besluit over een opvanglocatie over te laten aan de nieuwe gemeenteraad.

Inleiding

Wij hebben de gemeenteraad onder andere middels (25)IN057, (24)IN062, (23)IN084 meermaals geïnformeerd over de stand van zaken rondom de asielketen, de opvang van statushouders, de opvang van Oekraïense ontheemden en de stand van zaken rondom de uitvoering van de Spreidingswet. Op 11 juli 2025 heeft het kabinet aan de Tweede Kamer een brief gestuurd waarin een samenhangend pakket met beoogde maatregelen rondom het vreemdelingenbeleid staat genoemd. Gelet op de inhoud van deze brief, informeren wij de gemeenteraad met deze informatienota over de actuele stand van zaken en de te verwachten inspanningen die voortkomen uit deze kabinetsbrief. Tot slot heeft de VNG op 22 september 2025 een brief aan het kabinet gestuurd over het asielbeleid. Over de inhoud van deze brief wil het college van burgemeester en wethouders de gemeenteraad ook met deze informatienota informeren.

Kernboodschap

Overweging uitstellen besluitvorming opvanglocatie

Gezien de nog korte resterende zittingsperiode van de gemeenteraad, het feit dat een dergelijke oriëntatie deze raadsperiode overstijgt en gezien de bestuurlijke situatie in Den Haag, overweegt het college van burgemeester en wethouders om het besluit over een opvanglocatie over te laten aan de nieuwe gemeenteraad. Het college van burgemeester en wethouders neemt hier een nader besluit over op het moment dat het Ministerie van Asiel en Migratie het bezwaar van de gemeente West Betuwe op het Verdeelbesluit heeft behandeld en over het besluit op het bezwaar met de gemeente heeft gecommuniceerd.

Samenhangend pakket Statushouders

Op 11 juli 2025 hebben de ministers van Asiel en Migratie, de minister van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening en de staatssecretaris Participatie en Integratie de Tweede Kamer een brief gestuurd over een samenhangend pakket met beoogde maatregelen om de asielketen te ontlasten en invulling te geven aan het voornemen voor een verbod op voorrang voor statushouders op het gebied van huisvesting.

In dit overzicht geven wij een korte samenvatting van de voorgenomen maatregelen en schetsen wij wat deze maatregelen betekenen voor onze gemeente.

Met het samenhangend pakket streven de bewindslieden de volgende doelen na:

- Normaliseren huisvesting statushouders
- Sneller participeren, werken en eigen kracht bij statushouders
- Voldoende en betaalbare asielopvang.

Bij de wijze waarop de doelen moeten worden gehaald onderscheidt het Rijk drie fasen.

Fase 1 (t/m juli 2026) richt zich op achterstanden wegwerken met betrekking tot de taakstelling op het gebied van de opvang van statushouders, het uitbreiden van de (tijdelijke) woningvoorraad (zowel regulier als flex), het onderzoeken of opvang kan worden omgezet naar huisvesting, het inrichten van onzelfstandige huisvesting voor alleenstaande/alleengaande statushouders (o.a. via woningdeling), meer/stabielere opvang met een grotere gemeentelijke rol en betere koppeling tussen betaald werk en inburgering.

Vanaf Fase 2 (1 juli 2026–1 juli 2027) geldt het verbod op voorrang op grond van statushouderschap bij reguliere huisvesting. Gemeenten realiseren in deze fase onzelfstandige woonruimte en kunnen prioriteit geven aan alleenstaanden bij onzelfstandige woonruimte en woningdeling. Gemeenten bepalen de aanpak voor gezinnen binnen het verbod en met gelijke behandeling; de taakstelling blijft in deze periode van kracht.

Fase 3 (vanaf juli 2027) veronderstelt dat er voldoende onzelfstandige plekken voor alleenstaanden zijn en dat huisvestingsopties substantieel zijn uitgebreid. De taakstelling vervalt en maakt plaats voor een alternatief systeem gebaseerd op spreading en koppeling van statushouders aan gemeenten. De gemeentelijke regierol in het inburgeringsstelsel blijft. In deze fase wordt een wijziging van de Wet Inburgering 2021 voorbereid, waardoor de BRP-inschrijving na huisvesting bepaalt welke gemeente verantwoordelijk is voor het inburgeringstraject. Statushouders bepalen daarin zelf waar zij gaan wonen en worden niet gekoppeld aan de gemeente.

Actuele stand van zaken opvang ontheemden Oekraïne

In Nederland verblijven op het moment van schrijven ongeveer 120.000 Oekraïense vluchtelingen. In de gemeente West Betuwe zijn 371 gemeentelijke opvangplekken (GOO) gerealiseerd. Het Knooppunt coördinatie informatie Oekraïne (KCIO), een knooppunt tussen het rijk, regio's (gemeentelijke samenwerkingsverbanden) en samenwerkingspartners als bijvoorbeeld het Nederlandse Rode Kruis, VNG en COA, geeft aan dat er op dit moment niet voldoende beschikbare opvangplaatsen in Nederland zijn.

Gemeenten worden hier op dit moment wekelijks over geïnformeerd. Het KCIO wil gemeenten bewegen om meer opvangplekken beschikbaar te stellen. De gemeente West Betuwe stelt op dit moment meer opvangplekken beschikbaar dan onze opgave van 349 opvangplekken.

Veranderingen in de regelingen

Ontheemden uit Oekraïne met een baan of eigen inkomsten betalen sinds 1 juli 2024 mee aan hun opvang in een gemeente. Zij krijgen geen leefgeld meer. Vanaf 1 oktober 2025 is deze eigen bijdrage die ontheemden zelf betalen verhoogd. Dit is passender voor de geboden voorzieningen en maakt de verschillen in de regeling kleiner ten opzichte van bijvoorbeeld regelingen voor minima of asielzoekers.

Voor derdelanders met een tijdelijk verblijfsrecht is een bevroezingsmaatregel van toepassing. Vanaf 4 september 2025 hebben zij hun recht op verblijf, opvang, zorg en werk in Nederland verloren. In West Betuwe verblijven momenteel twee derdelanders die gezien hun lopende asielprocedure de beslissing in de Gemeentelijke Opvang Oekraïne (GOO) mogen afwachten. Derdelanders die zich in de Particuliere Opvang Oekraïne (POO) bevinden zijn per brief geïnformeerd over het aflopen van hun recht op verblijf, opvang, zorg en werk in Nederland.

De Richtlijn Tijdelijke Bescherming (RTB) geeft de Oekraïners recht op opvang, medische zorg en onderwijs voor minderjarigen. Ook mogen mensen die onder de RTB vallen in Nederland werken. De richtlijn is verlengd tot 4 maart 2027. Daarnaast bereidt de Landelijke Regietafel Migratie en Integratie een pakket van maatregelen voor over de toekomst van opvang van Oekraïense ontheemden, mogelijke terugkeer en aanpalende voorzieningen.

Spreadingswet

In de Informatienota van 24 juni 2025 IN057 hebben wij de gemeenteraad geïnformeerd over de voortgang van de uitvoering van de Spreadingswet. Wij hebben in deze Informatienota de verwachting uitgesproken dat wij de gemeenteraad in september 2025 een voorstel zouden doen voor nader onderzoek door het COA naar haalbaarheid en uitvoerbaarheid van een opvanglocatie aan de Meersteeg 4G in Geldermalsen. Echter, de beslissing op het bezwaar tegen het Verdeelbesluit is nog altijd niet bekend. De Minister heeft daarom ook het interbestuurlijke toezicht opgeschort tot het moment dat het Verdeelbesluit onherroepelijk is geworden. Een voorstel aan de gemeenteraad voor dit onderzoek kan dan ook pas volgen op het moment dat het Ministerie het Verdeelbesluit als onherroepelijk heeft bestempeld.

Standpunt VNG

In reactie op de ontwikkelingen rondom nieuwkomers en de daarbij gepaard gaande maatschappelijke onrust heeft de VNG op 22 september 2025 een brandbrief aan het kabinet getuurd. In de brief luidt de VNG de noodklok over de escalerende maatschappelijke onrust en de vastlopende opvangketen. De VNG stelt dat het Rijk tekortschiet in het bieden van bestuurlijke steun en duidelijke randvoorwaarden, waardoor de uitvoering van wettelijke taken en verdragsverplichtingen ernstig onder druk staat. Gemeenten draaien op voor de gevolgen in termen van veiligheid, draagvlak en financiën, terwijl het kabinet onvoldoende regie voert.

De VNG doet middels deze brief dan ook een oproep aan het kabinet om de verantwoordelijkheid die het Rijk heeft te nemen op dit dossier en gemeenten hierin te ondersteunen.

Concreet roept de VNG de Rijksoverheid op tot de volgende zaken:

1. Het nemen van onmiddellijke rijksregie en het bieden van bestuurlijke rugdekking.
2. Het bieden van duidelijkheid en continuïteit op het gebied van Wet- en regelgeving.
3. Het aanpakken van de problematiek in het dossier, en het niet ter discussie stellen van eigen wet- en regelgeving van het rijk.
4. Inzet op versnelde aanpak van overlastgevende asielzoekers.
5. Inzet op de houdbaarheid van de opvang van Oekraïense ontheemden.

Het college van burgemeester en wethouders van de gemeente West Betuwe verwelkomt de houding van de VNG als een steun in de rug.

Tot slot melden wij dat het kabinet nog geen wetsvoorstel tot intrekking van de Spreidingswet in procedure heeft gebracht.

Consequenties

De maatregelen die in de brief aan de Tweede Kamer over het samenhangend pakket staan, moeten gezien worden als startdocument om het gesprek hierover met de medeoverheden te voeren. De uitkomst van het overleg met de medeoverheden wordt pas later dit jaar verwacht.

Tegelijkertijd is er wel een tendens waar te nemen die directe gevolgen heeft voor gemeenten en dus ook voor West Betuwe. Uit het document maken wij het volgende op:

- Gemeenten blijven een rol vervullen in de huisvesting van statushouders.
- De steeds grotere groep van alleenstaande en alleengaande statushouders moeten onzelfstandig gehuisvest worden, waarbij essentiële voorzieningen zoals een keuken, toilet en badkamer gedeeld worden.
- Het is veelal aan de gemeente zelf op welke wijze invulling gegeven wordt aan de normalisatie op de woningmarkt. Dit terwijl de taakstelling of de opvolgende regeling van kracht blijft.

Financiën

Niet van toepassing.

Communicatie en participatie

Indien het college van burgemeester en wethouders op basis van het onherroepelijke Verdeelbesluit de nadere afweging maakt om het besluit over een opvanglocatie in het kader van de Spreidingswet over te laten aan de nieuwe gemeenteraad, worden de omwonenden van en de betrokken verenigingen en organisaties aan de Meersteeg geïnformeerd. Evenals deelnemers van de participatie/dialoogsessies. Via een persbericht en de gemeentelijke nieuwsbrief informeren wij de media en overige inwoners.

Vervolg

Bij verdere ontwikkelingen op het thema nieuwkomers wordt de gemeenteraad geïnformeerd.

Suggestie ter afhandeling

Voor kennisgeving aannemen

Burgemeester en wethouders van de gemeente West Betuwe,	
de gemeentesecretaris,	de burgemeester,
Philip Bosman	Servaas Stoop